

Literární putování

Libereckým krajem

duben
2022

Krajská
vědecká
knihovna
v Liberci

Z Mimoně do Doks za scénáristou slavného hororu, libereckým antifašistickým starostou a píšící hraběnkou

V dubnovém putování se vydáme do Máchova kraje pod majestátní dominantu Ralska, ale podíváme se na něj z pohledu významných německých autorů. Začneme zastávkou v Mimoně, kde se narodili hned čtyři z nich.

Josef Ludwig Haase (25. října 1848 – 7. listopadu 1933, Jihlava) působil jako vychovatel u barona Ehrenfelse v Brunn am Walde a později jako učitel či ředitel na školách Křemži, Chomutově a Praze. Napsal řadu básnických knih s historickou tematikou, regionu se týká **Ruine Roll** (1887), epická freska o devíti zpěvech, která těží ze starších pověstí, autor v ní popisuje dobytí hradu husity, taktéž je zde ale obsažena i oslava autorovy rodné Mimoně. Ve svých lyrických verších se rád uchýloval do stínů kopců a hor severních Čech, zároveň však byl básníkem, který si všiml dění okolo sebe a verše psal i při nejrůznějších společenských událostech. Svou báseň přednášel kupříkladu při slavnosti zahájení provozu na lokální dráze mezi Českou Lípou a Mimoní.

Ludwig (Louis) Nerz (30. ledna 1867 – 20. ledna 1938, Vídeň) byl herec vídeňského Raimund-Theater a dramatik. Od roku 1914 působil také v rodici

se filmové branži, nejdříve jako herec, později jako scénárista, autor a spoluautor řady komedií a producent, jeho jméno je spojováno hlavně s divadlem na Broadwayi a produkční skupinou Pan-Film. V její produkci vznikl například film **Die Venus** (1922). Autorem scénáře na motivy novely Prospera Mérimée byl Nerz a ve filmu se i objevil v roli hraběte. Další scénář, jehož byl Nerz spoluautorem, dal vzniknout filmu **Orlacs Hände** (1925). Ten se později stal klasikou hororového žánru. Film vypráví příběh pianisty, který při nehodě ztratil obě ruce. Byly mu sice transplantovány ruce nové, ale byly to ruce vraha.

Nejvýznamnějším rodákem byl **Karl (Carl) Kostka** (5. května 1870 – 23. července 1957, Praha). Od roku 1896 působil při obchodní komoře v Liberci, kde se postupně do roku 1917 vypracoval z koncipienta na tajemníka. Po vzniku Československa spoluzakládal Německou demokratickou svobodomyšlnou stranu a v letech 1935–38 byl jejím předsedou. V parlamentních volbách v roce 1920 získal mandát v Národním shromáždění. V letech 1929–38 působil jako starosta Liberce, do posledních dnů hájil práva místních židů, patřil k předním odpůrcům nacismu a politiky Sudetoněmecké strany.

Každý měsíc zveřejníme nový výlet za zajímavými literárními osudy a památkami našeho kraje.

Informace a podklady ke každé vycházce včetně mapy s trasou výletu naleznete vždy na našich webových stránkách a sociálních sítích. Vydejte se s námi odkrýt literární stopy v našem kraji!

www.kvkl.cz

Literární putování

Libereckým krajem

duben
2022

Krajská
vědecká
knihovna
v Liberci

Kvůli rostoucí agitaci nacistů v polovině dubna 1938 opustil post libereckého starosty a přesídlil do Prahy, i tak byl dále pronásledován, byla mu snížena penze, jeho děti přišly o zaměstnání a jeho žena zemřela v Terezíně. Byl autor řady odborných děl, ale též časopisecky uveřejněné veršované hry **Die Entstehung der Sonate**. Na jeho rodném domě č. p. 123 v Mimoni v Mírové ulici nalezneme pamětní desku.

Karl Rössler (23. ledna 1819 – 5. června 1901, Kraslice) působil jako kaplan v Osečné, v Českém Dubu, v Heřmanicích a v Rychnově u Jablonce nad Nisou, později jako pedagog v Pešti a v Kraslicích, kde byl za zásluhy jmenován čestným občanem. Svou autobiografickou knihu nazvanou **Eine Selbstbiographie** vydal roku 1894.

V Mimoni zemřel **Raimund Maras** (9. února 1845, Česká Lípa – 4. března 1914). Pracoval jako praktikant v kanceláři, pak jako kancelista na zámku ve Stvolínkách. Roku 1866 musel narukovat a po ukončení služby nastoupil do cukrovaru v České Lípě. Po doplnění studia a cestování působil jako správce školy v Radči u Žandova a poté v Novinách pod Ralskem jako vrchní učitel. Roku 1890 získal druhé místo v literární soutěži Vansdorfského časopisu *Abwehr* o nejlepší povídku napsanou v dialektu, soutěžní dílo se jmenovalo *Grussels Stern*. Některá svá vyprávění vydal také v Braillově písmu a věnoval Ústavu pro vzdělávání nevidomých ve Vídni. Psal drobné divadelní hry, např. lidovou hru **Das Fischermädchen von Politz** (Rybářské děvče z Police), která byla několikrát hrána v Č. Lípě a v Novém Boru. Uveřejňoval vyprávění, zvláště z vesnického prostředí, řadu v kumerském dialektu, knižně vyšla sbírka příběhů **Bunte Bilder und Gestalten aus dem nordlichen Böhmen** (Pestré obrazy a postavy ze severních Čech, 1893). Z historie rodného kraje např. **Leipa in schwerer Zeit** (Česká Lípa v těžké době, dílo bylo i zdramatizová-

no). Napsal také průvodce **Spaziergänge auf und um den Roll** (Vycházky na Ralsko a do jeho okolí) a **Niemes mit dem Roll** (Mimoň s Ralskem).

Vlastní putování začneme v Hradčanech a vydáme se směrem přes Hradčanské stěny s možností výstupu na vrch Borný s výhledem na Máchovo jezero do Doks. Zde se narodili další tři zajímaví autoři.

Johann Karl Krsek (26. září 1807 – 8. listopadu 1880, Doksy) byl nářeční básník, autor děl **Mein erstes Geschenk für die Jugend** (1834), **Siehe deinen Herrn!** (1834) a **Das Hirtenthal. Eine lehrreiche Erzählung** (1835).

Christiane Thun-Hohenstein (12. června 1859 – 6. srpna 1935, Doksy), hraběnka původem z Waldstein-Wartenbergu, celým titulem Thun-Hohenstein-Salm-Reiferschmidt, se narodila na dokeském zámku. Psala novely a vyprávění, např. **Der neue Hauslehrer und andere Novellen** (1909, vyšlo i v češtině pod názvem **Nový domácí učitel**, 1910, ale chybně uváděno i jako **Nový domácí přítel**), z němčiny přeložené vyšly povídky **Dřevěná paní** (1896), **Drobné povídky** (1896) a **Blbý Michal** (1896). Psala též dramata (dramoleta) provozovaná v řadě divadel a pohádky.

Zámek prošel v posledních letech rekonstrukcí a je v něm možné navštívit turistické centrum, knihovnu, výstavní galerii, muzeum Čtyřlístek a od roku 2020 i prohlídkový okruh věnovaný Valdštejnům.

Poslední dokeský autor, **Anton Mattauch** (19. listopadu 1861 – asi 1956), byl úředník ve spořitelně v Doksech. Napsal dílo **Geschichten vom Schaufelnaz. Schwänke in Hirschberger Mundart** (Příhody o Šauflnácovi. Šprýmy v dokeském nářečí).

Kdo by měl zájem, je možné ještě navštívit také nedaleké Kuřívody (Ralsko), v nichž se narodil **Arnold**

Literární putování

Libereckým krajem

duben
2022

Krajská
vědecká
knihovna
v Liberci

Heinrich Gatter. Působil jako lázeňský lékař v Karlových Varech, klientelu získával na svých zimních cestách do Ruska. Roku 1894 uveřejnil básnickou sbírku *Aus junger Studentenzeit*. Napsal také knihu *Der Sprudel* a v roce 1902 vydal v Karlových Varech knihu *Rossija v Karlsbad. Čistýj dochod'*

s etich istoričeskich vospominanij naznačetsja na sooruženie bronzovago izvajanja v Karlsbad.
Petr Velikij kak kamenščik věnující se významným osobnostem, které se zde léčily. Cenzuře podleh jeho rukopis o bitvě u Kuřívod mezi Rakušany a Prusy v roce 1866.

SPRÁVCE A PASÁČEK KRAV

J. K. Krsek

Šel jednou správce se svým pánem
na jeho panství přes pole,
spatřili kluka pást ke škodě;
však zmerčilo je pachole.
„Dnes toho kluka musím dostat,
křik správce, jak když vystřelí,
„vždyť včera pásł těch sedm krav
dokonce v panském jeteli.“
Jak kdyby to ten pasák slyšel –
v ten okamžik byl za vodou;
a těch krav sedm, jak by čuly,
hned za tím malým nezbedou.
Přes široký potok nemoh se
přebrodit z pánů jediný.
Tu volal správce – jak ho drží,
začínal už mít vidiny:
„Pojď, malý, řeknu ti tajemství
o naší tuhle jasnosti!“
„Jen si to nechte!“ křik klučina,
„K vám nejdu, mám svý starosti!
A pak – kluk jak já nemusí snad
hned o každým lejnu drby znát!“

PŘÍHODY O ŠAUFLNÁCOVI.

JAK SI ODVYKL ŠŇUPÁNÍ

A. Mattauch

„Ty, stará, co v týhle kávě
bylo, jak jsem vypil právě? –
Ač smrděla jak deset čertů,
vyzunk jsem ji, však konec žertů. –
Ne, abys mi teďka lhala,
cos tam všechno namíchala. –
V břichu mi kručí, bublá, asi
mi pukne, jak mi to v něm kvasí,
jako bych byl máselnice –
sakra, ptám se do třetice!“
Ona křičí: „S hádkami přestaň hned, –
kdoví, co jsi kde zase sněd,
rozhodně tvoje kručení
z tohohle kafe, věř, není.
Dala jsem tam, ty palice,
cikorku z týhle krabice.“
„Dej to sem,“ řvu, „mě trefí šlak!
To je přeci můj šňuptabák.“
Byla pať a pak ji popad vztek
a křičela, div jsem neutek:
„Dát na polici s hrncema
jej, kouska rozumu nemá!
Proč na to píší všechno česky?
Má tajné to být? Marné stesky.“
Vyšlo kafe bez otálení
brzičko zas na světlo denní. –

Výletní mapa

Mimoň – rodiště J. L. Haaseho, L. Nerze, K. Kostky a K. Rösslera, místo úmrtí R. Marase

Start – Hradčany → **2)** – Borný → **Cíl** – Doksy – rodiště J. K. Krška, Ch. Thun-Hohenstein a A. Mattaucha

Ralsko/Kuřívody – rodiště A. H. Gattera

